

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

“**ЗАТВЕРДЖУЮ**”
Декан факультету
Остапчук А.Д.
2022 р.

СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
Протокол № 16 від “12” травня 2022 р.

Завідувач кафедри
Ільчук М.М.

“**РОЗГЛЯНУТО**”
Гарант ОП

д.е.н., доцент Луцяк В.В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА
В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ**

Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

Факультет аграрного менеджменту

Розробник: доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності

к.е.н., доцент Барановська О.Д.

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни “Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях”

В програмі курсу викладені питання наукових основ організації виробництва, використання виробничого потенціалу аграрних формувань, раціональної організації і планування виробництва в різних галузях сільськогосподарського виробництва, а також організація виробничо-економічних зв'язків аграрних формувань з іншими сферами АПК в умовах ринкових відносин.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	073 «Менеджмент»	
Освітня програма	«Менеджмент»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	105 год.	год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета - дати системне, цілісне уявлення про закономірності побудови і ефективного ведення господарства в аграрних формуваннях різних організаційно-правових форм.

Завдання - формування у студентів системи теоретичних і прикладних знань з раціональної організації виробничої системи аграрних формувань, а також

планування їх ефективного функціювання та розвитку на основі використання сукупного економічного потенціалу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен
знати:

- основи теорії організації - закони та закономірності, що діють у виробничих системах, принципи, методи та механізми організації ефективної виробничої діяльності аграрних формувань;
- сутність та зміст основних категорій науки «планування», ключові принципи, методи та методологію планування поточної виробничо-фінансової діяльності та розвитку аграрних формувань.

вміти: аналізувати економіку підприємств усіх форм власності, в розрізі галузей і господарства загалом, розкривати резерви, розробляти заходи удосконалення організації виробництва, підвищення ефективності використання виробничого потенціалу на основі науково-технічного прогресу, досягнення високої прибутковості діяльності підприємств.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації. СК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. СК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК 4. Здатність управлюти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту. СК 5. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК 6. Здатність планувати діяльність організації та управляти часом. СК 7. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації. СК 8. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрутовані рішення. СК 9. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості.

3. Програма та структура навчальної дисципліни:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Основні положення теорії організації та планування виробництва в аграрних формуваннях

Тема 1 . Вступ. Теорія організації та організування виробництва, основні положення. Предмет, завдання та методи дисципліни. Основні положення теорії організації та організування виробництва: закони, закономірності, принципи, чинники, методи та форми організації виробництва. Виробнича система підприємства та її структурна будова.

Тема 2 . Система ведення господарства. Характеристика, основні принципи та порядок розробки системи ведення господарства. Система рослинництва та її основні елементи. Система тваринництва та її матеріально-технічні, технологічні та організаційно-економічні елементи.

Тема 3. Аграрні формування та організаційно-економічні засади їх функціювання. Підприємство як об'єкт організації. Характеристика підприємства як бізнес-процесора. Класифікація господарчих суб'єктів аграрної сфери за організаційно-правовими формами. Організаційно-економічні основи державних підприємств та особистих селянських господарств, фермерських господарств, господарських і акціонерних товариств та аграрних холдингів. Об'єднання підприємств та їх форми.

Тема 4. Організація виробничого процесу на підприємстві. Виробничий процес та технологія. Принципи організації виробничих процесів та їх характеристика. Типи та методи організації виробництва. Організація виробничих процесів і часі і просторі. Виробнича структура та її типи. Поняття виробничого циклу, його структури та тривалості.

Тема 5. Організація формування та використання виробничого потенціалу аграрних формувань. Організація використання і планування земельних ресурсів аграрних формувань. Організація використання території аграрних формувань. Робота з впровадження сівозмін. Планування раціонального використання земельних ресурсів. Організація і планування використання засобів виробництва. Організація і планування формування та використання робочої сили аграрних формувань.

Тема 6. Планування в системі бізнес-процесів аграрних формувань. Концепція, мета та задачі планування. Планування як функція управління і як процес. Принципи та методи планування. Інформаційна та нормативна база планування. Система внутрішньогосподарського планування. Види систем планування. Перспективне (стратегічне), тактичне та оперативне планування на підприємстві. Різновиди планових комплексів.

Тема 7. Планування стратегії розвитку підприємства. Перспективне (стратегічне) планування на підприємстві. Мета та основні задачі стратегічного планування. Поняття росту та розвитку підприємства. Стратегія підприємства. Види стратегій підприємства, фактори формування. Важливість взаємозв'язку корпоративної, ділової та функціональної (виробничої) стратегії розвитку аграрного формування.

Тема 8. Внутрішньогосподарське річне (тактичне) та оперативне планування в аграрних формуваннях. Внутрішньогосподарське річне (тактичне) планування діяльності аграрного формування. Склад та взаємозв'язок планів в системі поточного внутрішньогосподарського планування. Маркетингова та виробнича програма. Поняття оперативного планування та оперативні плани аграрних формувань.

Тема 9. Бізнес-планування та інвестиційне проектування розвитку аграрного виробництва. Бізнес-план аграрного формування. Функції, мета та завдання бізнес-плану. Зміст, структура та методика розробки бізнес-плану. Проект та його характерні ознаки. Учасники та середовище проекту. Зміст інвестиційного проекту розвитку аграрного виробництва та методика його розробки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Організація і планування розвитку галузей рослинництва, тваринництва, промислових виробництв та промислів в аграрних формуваннях

Тема 10. Основи раціональної організації виробництва в аграрних формуваннях. Суспільні форми організації виробництва: Спеціалізація та комбінування галузей виробництва аграрних формувань. Концентрація виробництва та розміри підприємств та їх підрозділів. Організаційні форми розвитку аграрного виробництва. Диверсифікаційні процеси на підприємстві. Поняття аутсорсингу.

Тема 11. Планування виробництва продукції і використання ресурсів аграрних формувань. Маркетингове планування на підприємстві. Маркетингова цінова політика. Планування каналів та строків реалізації продукції. Виробнича програма аграрного формування. Методика обґрунтування виробничої програми з тваринництва. Методика обґрунтування виробничої програми з рослинництва.

Тема 12. Планування витрат та собівартості продукції рослинництва, тваринництва, промислових виробництв та промислів. Методи планування витрат і собівартості продукції. Класифікація витрат. Процес планування виробничих витрат. Калькуляційні одиниці планування. Методика планування витрат та собівартості продукції рослинництва, тваринництва, промислових

виробництв та промислів. Визначення планової собівартості продукції аграрних формувань.

Тема 13. Фінансовий план підприємства. Фінансовий план підприємства: мета, значення та завдання. Складові фінансового плану. Етапи фінансового планування. Планування реалізації продукції, цін, прибутковості та розрахунок меж беззбитковості виробництва. Оперативний фінансовий план - бюджет готівки. Операційний та фінансовий леверидж, його використання у плануванні.

Тема 14. Організація і планування розвитку галузей рослинництва.

Організація і планування рільництва. Завдання та спеціалізація рільництва. Моделі технологій у рослинництві. Порівняльна оцінка варіантів технологій. Організація системи сівозмін і структури посівних площ. Принципи організації виробничих процесів. Технологічні карти у рослинництві. Економічна оцінка варіанта технологічного процесу.

Організація і планування кормовиробництва. Поняття кормової бази. Принципи раціональної організації кормової бази. Кормовий план та баланс кормів. Система кормовиробництва. Організація польового та лукопасовищного кормовиробництва. Організація зеленого конвеєра.

Тема 15. Організація і планування овочівництва, садівництва та виноградарства. Особливості організації товарного виробництва овочів відкритого і закритого ґрунту. Організація овочівництва відкритого ґрунту. Організація овочівництва закритого ґрунту. Гідропоніка. Особливості організації товарного виробництва плодів, ягід та винограду. Виробничі типи спеціалізованих садівницьких та виноградарських підприємств. Організація садообороту і території садів та виноградників. Організація праці та виробничих процесів.

Тема 16. Організація і планування розвитку галузей тваринництва, промислових виробництв та промислів. Організація скотарства. Виробничі типи підприємств. Розміри ферм та тваринницьких комплексів. Організація відтворення стада великої рогатої худоби. Структура стада. Організація поточно-цехової системи виробництва молока та відтворення стада. Організація свинарства. Організація птахівництва. Організація вівчарства. Організація підсобних виробництв та промислів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Змістовий модуль 1. Наукові основи організації сільськогосподарського виробництва. Виробничий потенціал аграрних формувань, організація його використання та система планів									
Тема 1. Вступ. Теорія організації та організування виробництва, основні положення	1		1	2					
Тема 2. Система ведення господарства.	2		1	2					
Тема 3. Аграрні формування та організаційно-економічні засади їх функціювання	3		1	2					
Тема 4. Організація виробничого процесу на підприємстві	4		1	2					
Тема 5. Організація формування та використання виробничого потенціалу аграрних формувань	5		1	2					
Тема 6. Планування в системі бізнес-процесів аграрних формувань	6		0,5	2					
Тема 7. Планування стратегії розвитку підприємства	7		0,5	2					
Тема 8. Внутрішньогосподарське річне (тактичне) та оперативне планування в аграрних формуваннях	8		1	2					
Тема 9. Бізнес-планування та інвестиційне проектування розвитку аграрного виробництва	9		1	2					
Разом за змістовим модулем 1	26+57		8	18			57		
Змістовий модуль 2. Організація галузей рослинництва, тваринництва, промислових виробництв та промислів									
Тема 10. Основи раціональної організації виробництва в аграрних	10		1	2					

формуваннях											
Тема 11. Планування виробництва продукції і використання ресурсів аграрних формувань	11		1	2							
Тема 12. Планування витрат та собівартості продукції рослинництва, тваринництва, промислових виробництв та промислів	12		1	2							
Тема 13. Фінансовий план підприємства	13		1	2							
Тема 14. Організація і планування розвитку галузей рослинництва	14		1	2							
Тема 15. Організація і планування овочівництва, садівництва та виноградарства	14		1	1							
Тема 16. Організація і планування розвитку галузей тваринництва, промислових виробництв та промислів	15		1	1							
Разом за змістовим модулем 2	19+48		7	12			48				
Усього годин	150		15	30			105				
Курсовий проект (робота) з			-	-	-		-		-	-	-
Усього годин	150		15	30			105				

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення беззбиткового обсягу виробництва та реалізації продукції аграрних формувань	2
2	Земельні угіддя підприємства, їх використання та поліпшення	2
3	Планування урожайності сільськогосподарських культур	2
4	Економічна оцінка сільськогосподарських культур	2

5	Планування посівних площ і виробництва продукції рослинництва	
6	Виробнича програма з рослинництва та балансовий план використання продукції	2
7	Розрахунок потреби та вартості насіння, добрив і засобів захисту рослин	2
8	Організація і планування використання засобів виробництва та трудових ресурсів аграрних формувань	2
9	Організація і планування виробництва продукції м'ясного скотарства	2
10	Організація та планування виробництва продукції молочного скотарства	2
11	Організація і планування кормової бази	2
12	Планування витрат виробництва у рослинництві	2
13	Планування собівартості продукції рослинництва	2
14	Планування витрат виробництва та собівартості продукції тваринництва	2
15	Планування обсягів продажу та фінансових результатів діяльності підприємства	2

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Сутність організації як явища та як процесу.
2. Підприємство як виробнича система, структурні будови виробничої системи.
3. Основні закони формування та функціювання виробничих систем.
4. Сутність виробничого процесу та класифікація виробничих процесів на аграрному підприємстві.
5. Принципи організації виробничих процесів в аграрних формуваннях.
6. Сутнісне поняття організації виробничого процесу у просторі та часі.
7. Виробничий цикл та структурні елементи виробничого циклу на аграрному підприємстві.

8. Поняття та класифікація систем ведення господарства.
9. Система ведення рослинництва та її основні ланки.
10. Система тваринництва та її основні елементи.
11. Види аграрних формувань та їх об'єднань, характерні ознаки аграрного підприємства.
12. Формування земельної території та організація використання землі.
13. Організація внутрішньогосподарського транспорту.
14. Методика розрахунку потреби аграрних формувань в технічних засобах.
15. Економічна сутність, формування та використання оборотних засобів в аграрних формуваннях.
16. Визначення потреби та формування робочої сили аграрного формування.
17. Сутність планування, його ключові принципи та їх зміст.
18. Методи планування та їх зміст.
19. Інформаційна та нормативна база планування.
20. Сутність стратегічного планування та основні стратегії підприємства.
21. Система внутрішньогосподарських планів підприємства.
22. Зміст та порядок розробки тактичного плану поточної виробничо-фінансової діяльності аграрного підприємства.
23. Оперативно-календарне планування в аграрних підприємствах.
24. Бізнес-план, його основні функції.
25. Структура та зміст бізнес-плану.
26. Характерні ознаки планових підкомплексів розвитку підприємств: бізнес-планів та інвестиційних проектів.
27. Характеристика суспільних форм організації виробництва.
28. Спеціалізація та поєднання галузей аграрних підприємств.
29. Сутність та економічна оцінка застосування інтенсивних технологій у рільництві.
30. Призначення технологічних карт у рослинництві та їх структурна будова.
31. Особливості організації товарного виробництва овочів відкритого і закритого ґрунту.
32. Кормова база господарства та основні принципи її організації.
33. Виробничі типи аграрних формувань з виробництва продукції скотарства та особливості їх розміщення.
34. Виробничі типи свинарських підприємств.

35. Виробничі типи спеціалізованих птахівницьких підприємств.
36. Класифікація підсобних промислових виробництв та промислів аграрних формувань та їх функціональне призначення.
37. Кормовий план та баланс кормів.
38. Розрахунок потреби в кормах для тваринництва. Періоди, на які розраховується потреба в кормах та їх подальше використання у плануванні діяльності.
39. Порядок планування джерел надходження кормів у аграрних формуваннях та пов'язана з ними методика розрахунку планової середньої вартості 1 ц кормів.
40. Методи планування виробництва, витрат та собівартості продукції аграрних формувань.
41. Планування витрат на виробництво продукції аграрних підприємств.
42. Методика визначення планової собівартості продукції рослинництва.
43. Методика визначення планової собівартості продукції тваринництва.
44. Особливості визначення планової собівартості продукції зернового виробництва.
45. Методика планування витрат по статті «Корми».
46. Особливості калькуляції планової собівартості продукції молочного скотарства.
47. Маркетингове планування на аграрному підприємстві.
48. Баланс рослинницької продукції та його значення у фінансовому плануванні.
49. Фінансове планування та його значення у виробничо-господарській діяльності аграрних формувань.
50. Бюджет готівки та його значення у розвитку аграрного підприємства.
51. Аналіз меж беззбитковості виробництва та реалізації продукції.

Тести для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Які основні елементи включає процес виробництва?

1	продуктивні сили та виробничі відносини;
2	люди і засоби виробництва, засоби праці;
3	праця, предмети праці, засоби праці;
4	засоби праці, предмети праці, засоби виробництва.

2. Що є предметом науки організації і планування виробництва в аграрних формуваннях?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

3. Який метод використовують в організації виробництва для порівняння показників підприємства?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

4. Які методи використовують в організації виробництва для вивчення масових явищ?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

5. Сформулюйте поняття аграрного підприємства.

1	самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність з метою одержання прибутку;
2	статутний суб'єкт, який здійснює виробничу і науково-дослідну діяльність з метою одержання прибутку;
3	статутний суб'єкт, який здійснює науково-дослідну і комерційну діяльність з метою одержання прибутку;
4	статутний суб'єкт, який здійснює науково-дослідну діяльність з метою одержання прибутку.

6. Які види аграрних формувань є в Україні?

1	колективні сільськогосподарські підприємства;
2	приватні підприємства;
3	кооперативи і фермерські господарства;
4	приватні підприємства, селянські (фермерські) господарства, господарські товариства, сільськогосподарські кооперативи та ін.

7. Які можуть бути розміри селянських (фермерських) господарств у відповідності з чинним законодавством?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

8. Назвіть форми господарських товариств.

1	акціонерні, з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, кооперативи;
2	акціонерні, з обмеженою відповідальністю, командитні;
3	командитні, акціонерні;
4	з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю.

9. Розставити у відповідності до понять наступні визначення:

A Консорціум	1. об'єднання підприємств, наукових організацій, банків на основі повної фінансової залежності від одного або групи підприємств.
Б Концерн	2. договірне об'єднання відносин групи підприємств, господарств, організацій, орендарів, які здійснюють виробництво, переробку та зберігання певних видів продукції на основі передового досвіду на принципах госпрозрахунку;
В Асоціація	3. форма акціонерного володіння капіталом, при якій головна

	компанія володіє контрольним пакетом акцій дочірніх компаній, об'єднаних у єдину структуру і забезпечує собі управління і контроль за всіма підприємствами;
С Холдинг	4. об'єднання засноване на кооперації аграрних і промислових підприємств та банків з метою спільної діяльності.

10. Які основні ланки системи ведення господарства в аграрних формуваннях?

1	система сівозмін і структури посівних площ;
2	система рослинництва, система тваринництва, система допоміжних і обслуговуючих виробництв;
3	система організації і оплати праці;
4	система сівозмін і система машин.

11.Що є технологічною основою системи рослинництва?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

12. Сукупність яких заходів складає основу системи тваринництва?

1	організаційних виробничих, зооветеринарних;
2	технічних, зооветеринарних, організаційно-економічних;
3	зооветеринарних, організаційних;
4	виробничих, зооветеринарних.

13.Які фактори враховують при розробленні і введенні сівозмін в аграрному формуванні?

1	кількість працівників, кількість населених пунктів, земельну площину підприємства;
2	структуру посівних площ, кількість поголів'я худоби;
3	структуру посівних площ, рельєф території господарства, кількість працівників;
4	структуру посівних площ, наявність ґрунтових відмінностей, складність рельєфу, кількість населених пунктів, ферм та їх розміщення на території господарства.

14. Питома вага ріллі у загальній земельній площі це-

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

15.Методика визначення раціонального розміру аграрного формування

1	спочатку визначають раціональні розміри виробничих підрозділів у рослинництві, потім вивчають розміри передових підприємств і планують раціональні розміри підприємства;
2	спочатку визначають раціональні розміри виробничих підрозділів у тваринництві, потім вивчають розміри передових підприємств і планують раціональні розміри підприємства;
3	спочатку аналізують розміри підприємств, потім вивчають розміри передових підприємств, планують раціональні розміри виробничих підрозділів і визначають раціональні розміри підприємства;
4	спочатку вивчають розміри передових підприємств і на основі цього планують раціональні розміри підприємства.

16. На основі яких даних визначають потребу підприємства в тракторах та їх використання протягом року?

1	на основі земельної площі підприємства;
2	на основі посівних площ сільськогосподарських культур;
3	на основі строків виконання окремих робіт;
4	на основі обсягу механізованих робіт, норм виробітку, строків виконання, коефіцієнта змінності, коефіцієнта готовності тракторного парку.

17. Розставити у відповідності до понять наступні визначення:

A капіталозбороеність	1. вартість основних фондів в розрахунку на 100 га земельних угідь;
Б капіталовіддача	2. вартість основних фондів в розрахунку на 1 середньорічного працівника;
В капіталомісткість	3. вартість валової продукції в розрахунку на одну гривню основних фондів;
Г капіталоснащеність	4. вартість основних фондів в розрахунку на 1 гривню валової продукції.

18. Грошова міра фізичного і морального зносу основних засобів це-

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

19. Норма амортизаційних відрахувань залежить від:

1	нормативного строку використання основного засобу;
2	вартості основного засобу, нормативного строку використання, ліквідної вартості;
3	вартості основного засобу;
4	нормативного строку використання основного засобу, вартості основного засобу.

20. Потребу в автомобілях визначають за

1	обсягом робіт;
2	за планом-графіком перевезень;
3	вантажооборотом;
4	кількістю перевезених вантажів, відстанню їх перевезення, строками виконання робіт, змінною продуктивністю однієї машини.

21. Основні засоби оцінюють за

1	первинною, залишковою, відновною вартістю;
2	ліквідною та балансовою вартістю;
3	балансовою та залишковою;
4	балансовою та первісною.

22. На основі яких даних розраховують потребу в середньорічних працівниках для сільськогосподарського підприємства?

1	потребу в середньорічних працівниках розраховують на основі даних про кількість працівників на початок і кінець року;
2	потребу в середньорічних працівниках розраховують на основі кількості працівників по місяцях року;
3	потребу в середньорічних працівниках розраховують на основі кількості

	працівників на початок року;
4	потребу в середньорічних працівниках розраховують на основі планових затрат праці і річного фонду робочого часу одного середньорічного працівника.

23. Яка система оплати праці є основою організації оплати праці на підприємствах?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

24. Де відображається потреба в трудових ресурсах та їх наявність ?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

25. Які є методи планування?

1	балансовий і нормативний методи;
2	балансовий і розрахунково-конструктивний методи;
3	балансовий, розрахунково-конструктивний, нормативний, програмно-цільовий, економіко-математичні;
4	балансовий і програмно-цільовий.

26. Розставити у відповідності до видів планування наступні види планів

A оперативне	1. річний план економічного і соціального розвитку підприємства;
B поточне	2. бізнес план;
В перспективне	3. плани наряди, місячні (декадні), квартальні плани у тваринництві, робочі плани за періодами виконання робіт у рослинництві;

27. Які види планування виділяють за змістом планових рішень?

1	індикативне, директивне;
2	стратегічне, тактичне, оперативне;
3	оперативне, стратегічне, директивне;
4	упорядковане, переходне, тактичне.

28. Зосередження господарської діяльності с.-г. підприємства на виробництві певних видів (виду) продукції.

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

29. Які форми спеціалізації мають місце в сільському господарстві?

1	загальногосподарська і внутрішньогосподарська;
2	зональна і внутрішньогосподарська;
3	територіальна і внутрішньогосподарська;
4	зональна, внутрішньогалузева, внутрішньогосподарська, загальногосподарська.

30. Головним показником спеціалізації сільськогосподарського виробництва є

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

31. Маржинальний доход – це:

(у бланку відповідей впишіть формулу)

32. За рівнем економічних зв'язків інтеграція є:

1	горизонтальна, міжгосподарська, змішана;
2	горизонтальна, вертикальна, змішана;

3	вертикальна, міжгосподарська, паралельна;
4	змішана, внутрігосподарська, міжгосподарська.

33. За економічним значенням і обсягами виробництва галузі поділяють на:

1	рослинництво, тваринництво;
2	товарна галузь, нетоварна галузь, підсобна галузь;
3	головна, додаткова, підсобна;
4	товарна, додаткова, допоміжна.

34. Які показники економічної ефективності інтенсивних технологій виробництва в рослинницьких галузях?

1	урожайність сільськогосподарських культур, затрати праці на одиницю площі культури;
2	затрати праці і коштів на одиницю площі культури;
3	прямі затрати на одиницю площі, собівартість продукції, рівень рентабельності виробництва продукції;
4	урожайність сільськогосподарських культур, окупність додаткових затрат, річний економічний ефект від запровадження інтенсивної технології, собівартість 1 ц продукції, рівень рентабельності виробництва продукції.

35. Назвіть принципи раціональної організації виробничих процесів у рослинництві

1	пропорційність, узгодженість, рівномірність, безперервність, запасу виробничих ресурсів, стандартизації;
2	потоковість, узгодженість, рівномірність, безперервність, запасу виробничих ресурсів, стандартизації;
3	потоковість, узгодженість, рівномірність, безперервність, пропорційність, ритмічність, ефективності;
4	узгодженість, рівномірність, безперервність, запасу виробничих ресурсів, стандартизації, контролю.

36. Визначити беззбитковий обсяг виробництва озимої пшениці за умов: валове виробництво продукції – 25000 ц; виробничі витрати всього – 550 тис. грн.; питома вага постійних витрат – 30 %; ціна реалізації 1 ц – 120 грн.; собівартість 1 ц реалізованої продукції – 75 грн.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

37. Визначити планову урожайність кукурудзи на зерно за умов: посівна площа в попередні роки: 100, 110, 95 га; урожайність кукурудзи на зерно в попередні 3 роки 60, 65, 64 ц/га; можлива прибавка урожайності – 4,5 ц/га.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

38. Визначити планову посівну площину озимої пшениці за умов: планова урожайність 55 ц/га; норма висіву 200 кг/га; планове використання зерна: продаж заготівельним організаціям – 2800 т, продаж працівникам підприємства – 300 т, на годівлю худоби – 700 т, оплата за оренду землі – 80 т, інші витрати – 60 т (без насіннєвого фонду).

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

39. Яку прибавку урожайності озимої пшениці можна одержати, якщо:
збільшити внесення кайніту на 55 кг/ га; вміст діючої речовини у добриві 10%; коефіцієнт використання діючої речовини 0,75; винос калію з 1 т урожаю 25 кг.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

40. Перелічіть статті витрат при плануванні собівартості продукції рослинництва

1	оплата праці з відрахуваннями на соціальне страхування, насіння, добрива, утримання основних засобів, організація виробництва;
2	оплата праці з відрахуваннями на соціальне страхування, насіння, добрива, роботи і послуги, інші витрати, страхові платежі, організація виробництва, засоби захисту рослин;
3	оплата праці, відрахування на соціальні заходи, насіння, добрива, засоби захисту рослин, утримання основних засобів, роботи і послуги, інші витрати, витрати на управління і обслуговування виробництва;
4	оплата праці, відрахування на соціальне страхування, насіння, добрива, засоби захисту рослин, страхові платежі, роботи і послуги, управління і обслуговування виробництва.

41. Ефективність кормових культур визначають за показниками:

1	вихід кормових одиниць і перетравного протеїну з 1 га, затрати праці на 1 ц к.од. і перетравного протеїну, собівартість 1 ц к. од. і перетравного протеїну, вартість валової продукції на 1 га, чистий доход на 1 га, урожайність культур;
2	собівартість 1 ц к. од. і перетравного протеїну, вартість валової продукції на 1 га, чистий доход на 1 га;
3	вихід кормових одиниць і перетравного протеїну з 1 га;
4	затрати праці на 1 ц к.од. і перетравного протеїну, собівартість 1 ц к. од. і перетравного протеїну.

42. Оцінка рівня кормовиробництва здійснюється за показниками:

1	загальна кількість заготовлених кормів у натурі за видами і в кормових одиницях, кількість заготовлених кормів на 1 га сільськогосподарських угідь і на 1 умовну голову;
2	загальна кількість кормів та вміст у них перетравного протеїну і вітамінів;
3	вихід кормових одиниць та перетравного протеїну;
4	кількість заготовлених кормів на 1 га сільськогосподарських угідь і на 1 умовну голову.

43. Розрізняють такі зони вирощування овочів:

1	приміська, галузева, сировинна, північна, південна;
2	приміська, сировинна, глибинна, історична, насінницькі господарства;
3	сировинна, приміська, глибинна, внутрішньогосподарська, насінницькі господарства;
4	Степ, Лісостеп, Полісся.

44. Основні особливості галузі овочівництва:

1	низька транспортабельність продукції, великий асортимент продукції, утруднена механізація окремих виробничих процесів; значні затрати ручної праці; потреба в працівниках певної спеціалізації;
2	утруднена механізація і значні затрати ручної праці;
3	розміщення виробництва на невеликих площах;
4	поділ галузі на овочівництво закритого і відкритого ґрунту.

45. З урахуванням цільового призначення продукції склалися такі типи садівницьких господарств:

1	з комбінованим використанням плодів і ягід, розміщені в зонах великих міст і промислових центрів, розміщені в зонах плодопереробних заводів.
2	плодово- ягідні, виноградарські;
3	плодоконсервні, плодорозсадницькі;
4	виноградарсько-садівницькі, плодові.

46. Кількість працюючих у садівництві й виноградарстві визначають

1	за нормами навантаження площи багаторічних насаджень на одного працівника;
2	за загальною площею багаторічних насаджень;
3	за кількістю вирощеної продукції;
4	за загальними затратами праці на окремі виробництві процеси.

47. Назвіть статті витрат при плануванні собівартості продукції тваринництва.

1	оплата праці з віdraхуваннями на соціальне страхування, корми, засоби захисту тварин, страхові платежі, утримання основних засобів, інші витрати;
2	оплата праці з відрахуваннями на соціальне страхування, корми, засоби захисту тварин, страхові платежі, роботи і послуги, організація виробництва;
3	оплата праці з відрахуваннями на соціальне страхування, корми, засоби захисту тварин, роботи і послуги, утримання основних засобів, інші витрати, управління і обслуговування виробництва;
4	оплата праці, відрахування на соціальні заходи, корми, засоби захисту тварин, роботи і послуги, утримання основних засобів, інші витрати, управління і обслуговування виробництва.

48. Визначити надій молока за лактацію за умов: поголів'я корів 95 гол; % надою молока за лактацію 15,2; плановий надій молока – 4500 кг. т, оплата за оренду землі – 80 т, інші витрати – 60 т.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

49. Визначити суму грошових надходжень від реалізації молока за умов: вироблено молока – 1500 ц; рівень товарності молока – 90 %; жирність базисна – 3,6 %; жирність фактична – 3,9 %; ціна реалізації 1 ц молока – 1100 грн.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

50. Розставити у відповідності до виробничих напрямів скотарства наступні відсотки корів у структурі стада:

A. Молочний напрям	1. до 35 %.
B. Молочно-м'ясний напрям	2. 35–45%
C. М'ясо-молочний напрям	3. 45–55%
D. М'ясний напрям	4. понад 55%

51. Розставити у відповідності до одиниць тваринницької продукції наступні витрати кормів на їх виробництво (ц к.од.) :

A. 1 ц м'яса бройлерів	1. 1,1...1,5
B. 1 ц яловичини	2. 2,5...3,5
C. 1 ц вовни	3. 7,5...9,5
D. 1 ц молока	4. 120...140

52. Розставити у відповідності до маток тварин наступні періоди тільності, поросності та кітності (місяці):

A. Корови	1. 4 міс.
B. Свиноматки	2. 6 міс.
C. Вівцематки	3. 9 міс.

53. Як обґрунтують рівень продуктивності тварин в річних планах підприємств?

1	аналізують досягнутий рівень продуктивності тварин і планують його на перспективу;
2	визначають рівень продуктивності тварин на основі планового рівня годівлі худоби;
3	визначають рівень продуктивності методом екстраполяції;
4	рівень продуктивності тварин обґрунтують на основі даних його аналізу та з урахуванням підвищення рівня годівлі, поліпшення племінної роботи, запровадження інтенсивних технологій виробництва та прогресивних форм організації праці на фермах.

54. Визначити річний приріст живої маси за умов: середньорічне поголів'я 150 гол.; середньодобовий приріст 500г.

(у бланку відповідей впишіть відповідь)

55. Структура стада є

1	фактична
2	фактична, раціональна, планова
3	оптимальна, фактична
4	фактична, прогнозована

56. За якими показниками здійснюється оцінка ефективності систем тваринництва і способів утримання поголів'я:

1	вихід продукції на 1 фізичну і 1 умовну голову, витрати на 1 фізичну і 1 умовну голову, вихід валової продукції тваринництва на 1 грн. витрат;
2	вихід валової продукції тваринництва на 1 грн. витрат;
3	вихід валової продукції на 1 люд-год;
4	продуктивність тварин, собівартість продукції, рівень рентабельності

	галузей тваринництва.
--	-----------------------

57. Валовий настріг вовни визначають

1	за продуктивністю та чисельністю кожної групи овець;
2	за віком овець та кількістю стрижок;
3	за кількістю стрижок;
4	за валовим настригом вовни відожної групи.

58. Яким буває відтворення стада?

1	звичайне, розширене, звужене, раціональне;
2	просте, розширене, звужене;
3	просте, раціональне;
4	планове, фактичне, раціональне.

59. Птахівницькі господарства залежно від виду вироблюваної продукції можуть мати такі виробничі напрямки:

1	яйцевий, яйцево- м'ясний, м'ясний, племінний;
2	яйцевий, яйцево м'ясний;
3	м'ясний, племінний;
4	м'ясний, племінний, інкубаторський.

60. Виробництво яєць по місяцях і кварталах року розраховують на основі даних

1	про поголів'я курей-несучок по місяцях та їх річної продуктивності з урахуванням віку та сезонності;
2	про поголів'я курей-несучок по місяцях та їх річної продуктивності;
3	про середньорічне поголів'я курей-несучок їх річної продуктивності;
4	про рівень товарності виробництва яєць.

6.Методи навчання.

Сучасні вимоги до підготовки кібернетиків передбачають здобуття основних практичних вмінь та навичок.

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- на лекціях чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

- на практичних (семінарських) заняттях впроваджуються різні навчальні технології: виконання практичних робіт; обговорення проблем, дискусій; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; презентацій; аналіз конкретної ситуації; індивідуальне та групове опитування; методи організації і планування сільськогосподарського виробництва; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Планування занять передбачає створення передумов для реалізації таких методологічних принципів навчального процесу:

- *інтенсивне використання самостійної роботи студента* (підготовчий етап до роботи над ситуаційним завданням, пошук матеріалу для виконання аналітичних та аналітично-ситуаційних задач, складання індивідуального алгоритму прийняття управлінського рішення, самооцінювання управлінських якостей та здібностей тощо);

- використання методу конкретної ситуації з метою *пояснення нових теоретичних положень теми*;

- *дотримання жорсткого регламенту*: визначення часу на індивідуальну роботу, на обговорення та прийняття групового рішення, на представлення групового варіанту вирішення проблеми, на дискусію;

- *дотримання умов недостатньої визначеності*. Оскільки управлінські рішення приймаються в умовах дефіциту об'єктивної інформації, необхідно навчати майбутніх керівників „діяти за обставинами”;

- *активна підтримка внутрішньогрупової взаємодії* студентів, залучення до обговорення пасивних студентів, зняття напруження у відношеннях між емоційними й амбіційними членами групи;

- *впровадження принципу прямого звертання*: активізація й залучення до обговорення за допомогою запитань: „Як би ви вчинили в такому випадку (в ролі керівника підприємства, власника, співробітника)? Що ви думаєте з приводу такої ситуації....? Чи зустрічались ви з подібними ситуаціями?

7. Форми контролю

Видами контролю знань студентів є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента (слухача) до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля дисципліни. Вона має визначити рівень знань студента з програмного матеріалу змістового модуля, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи. Проміжна атестація проводиться у вигляді письмової контрольної роботи з відкритими запитаннями, задачами і тестовими завданнями.

Засвоєння студентом програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-балльною шкалою.

Підсумкова атестація включає семестрову атестацію з навчальної дисципліни «Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях» проводиться у формі іспиту.

Семестровий залік (далі – **залік**) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на семінарських (практичних) заняттях) з навчальної дисципліни за семестр.

Студенти зобов'язані складати залік відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Зміст заліку визначається робочою навчальною програмою дисципліни «Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях».

До складання заліку з дисципліни «Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях» студент допускається, якщо з цієї дисципліни ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та робочою навчальною програмою, а **його рейтинг з навчальної роботи з цієї дисципліни становить не менше, ніж 42 бали (60 балів × 0,7 = 42 бали)**.

Студенти, які в поточному семестрі мали пропуски занять і до початку залікової сесії не засвоїли матеріал пропущених тем і розділів змістових модулів навчальної дисципліни «Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях» на додаткових заняттях, **до семестрової атестації з даної дисципліни не допускаються**.

Залік для студентів проводиться **методом тестування**.

Серед видів контролю за рівневою ознакою (кафедральний, факультетський, ректорський та міністерський) виділяють самоконтроль.

Самоконтроль при вивченні дисципліни «Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях» призначений для самооцінки студентами якості засвоєння навчального матеріалу. З цією метою у робочій програмі навчальної дисципліни передбачаються питання для самоконтролю.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	

60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$.

У залікову книжку здобувача вищої освіти заноситься національна оцінка.

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни “«Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях»”, 2022 р.
2. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: практикум; за ред. Л. Я. Зрібняка і М.М. Ільчука. Київ: НІЧЛАВА, 2004. 308 с.
3. Організація та планування виробництва в аграрних формуваннях: навчальний посібник; за ред. М.М.Ільчука, І.А.Коновал. 2013. 55с.
4. Електронний навчальний курс дисципліни Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях (<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1712>)

10. Рекомендована література **Основна**

1. Земельний кодекс України.
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T056100.html.
2. Конституція України. https://urst.com.ua/download_act/konstytucija.
3. Господарський кодекс України.- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Закон України “Про господарські товариства”.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
5. Закон України “Про фермерське господарство”.
https://urst.com.ua/act/pro_fermerske_hospodarstvo
6. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: підручник; за ред. М.М. Ільчука, Л.Я.Зрібняка. Вінниця: Нова книга, 2009. 456 с.
7. Петров В.М. Організація виробництва: методичні рекомендації до практичних і семінарських занять. 2020, Харків, ХНАУ. 60 с.
8. Македон В.В. Бізнес-планування: навчальний посібник. 2022, Центр навчальної літератури. 236 с.
9. Михалюк М.І. Планування діяльності підприємств: навчальний посібник. 2020, Новий світ. 620 с.
10. Должанський І.З. Бізнес-план: технологія розробки: навчальний посібник 2020, Центр навчальної літератури. 384 с.
11. Організація сільськогосподарського виробництва; за ред. Г.С.Тарасенко, Л. Я. Зрібняка, М.М.Ільчука. Київ: Освіта, 2000. 448 с.

12. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: практикум; за ред. Л. Я. Зрібняка, М.М. Ільчука. Київ: НІЧЛАВА, 2004. 308 с.
13. Бізнес-план розвитку сільськогосподарського підприємства // Дробот В.І., Мартъянов В.П., Соловйов М.Ф., Токар А.В.: навчальний посібник. Київ: Мета, 2003. 336 с.
14. Економічний довідник аграрника; за ред. Ю.Я.Лузана, П.Т.Саблука. Київ: Преса України, 2003. 800с.
15. Азізов С.П., Канівський П.К.Організація аграрного виробництва і бізнесу: підручник; за ред. С.П. Азірова. Київ: "Фенікс", 2006. 790 с.
16. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 550с.
17. Формування ринку землі в Україні. Київ: Урожай, 2002. 277с.
18. Бідзюра І.П., Збарський В.К., Ільчук М.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: навчальний посібник. Київ: Вища освіта. 2001. 320с.
19. Ільчук М.М. Збарський В.К., Іщенко Т.Д. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: навчальний посібник; за ред. М.М. Ільчука. Київ: Вища освіта. 2002. 398с.
20. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: навчальний посібник; за ред. Л.Я Зрібняка і М.М. Ільчука. Київ: ЗАТ "Броварська друкарня", 2004. 101с.
21. Організація сільськогосподарського виробництва: навчальний посібник; за ред. О.Ю.Єрмакова. Київ: НАУ, 2007.247 с.
22. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: підручник; за ред. М.М. Ільчука , Л.Я.Зрібняка. Вінниця: Нова книга, 2009. 455с.
23. Горєлов Д.О. Організація виробництва: конспект лекцій. Харків: ХНАДУ, 2012. 544 с.
24. Грецька Г.М. Організація виробництва: конспект лекцій. Харків: ХНАМГ, 2009. 197 с.
25. Організація виробництва: навчальний посібник / Г.Є. Мазнєв, С. М. Калініченко, І.С.Щербакова, О.В. Грідін. Харків: Майдан, 2013. 604 с.
26. Петров В.М. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навчальний посібник. Харків: Майдан, 2016. 362 с.
27. Банєва О.І. Організація виробництва: опорний конспект лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2018. 64 с.
28. В.В. Прохорова В.В., Давидов О.Ю. Організація виробництва: навчальний посібник. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.

Допоміжна

1. Бурачек І.В. Основні напрями розвитку виробничих кооперативів у сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2006. № 9.
2. Величко І.М. Основні принципи функціонування сільськогосподарських виробничих кооперативів. *Економіка АПК*. 2006. № 8.
3. Вихруш В.П., Типчак І.В. Економіка нових форм господарювання. 2004. 120 с.
4. Гайдуцький П. Реформування та розвиток аграрного сектора економіки України; за ред. П. Гайдуцького, Р. Шмідта. Київ: Міністерство аграрної політики України, 2001. 157 с.

5. Доманчук Д.П., Лучик С.Д. Розвиток конкурентноздатних агроформувань в умовах ринку. *Вісник аграрної науки*. 2005. № 12. С. 3-7.
6. Амосов А.Ю. Чинники стійкості розвитку фермерського виробництва. *АгроСвіт*. 2008. № 9. С. 5-8.
7. Вольська В.В. Мотивація праці в фермерських господарствах. *Аграрний форум -2006*. 2006. № 9. С. 207.
8. Голяка І. Раціональні розміри фермерських господарств. *Тваринництво України*. 1993. № 3. С. 29-31.
9. Горлачук В. Проблеми збереження родючості ґрунтів фермерських господарств. *Економіка України*. 2007. № 3. С. 74-79. Господарський кодекс України від 16 січня 2003. Київ.: Атіка. 2003.
10. Губарик О.М. Методичні підходи до визначення раціональних розмірів і структури виробничого потенціалу фермерських господарств. *Держава і регіони. Серія. Економіка та підприємництво*. 2007. № 12. С. 88-90.
11. Губарик О.М. Ринкові фактори ефективного розвитку фермерських господарств. *Економіка і держава*. 2006. № 10. С. 46-48.
12. Домаскіна М.А. Проблеми кредитування фермерських господарств. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2009. № 1 (29). С. 82-88.
13. Дорошенко Л.В. Рівень концентрації фермерських господарств при спільному використанні техніки. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2008. № 28. С. 30-35.
14. Дубініна М.В. Наукові основи розвитку фермерських господарств. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2006. № 1 (33). С. 37-42.
15. Єрмолаєнко В. Майнове становище фермерського господарства як суб'єкта аграрно-промислових правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 11. С. 59-62.
16. Канінський П.К. Спеціалізація фермерських господарств зони Лісостепу. *Економіка АПК*. 2005. № 9. С. 19-23.
17. Колокольчикова І.В. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств. *Економіка АПК*. 2005. № 2. С. 69-72.
18. Комісар С.Б. Державне сприяння розвитку фермерських господарств. *Аграрний форум- 2006*. 2006. № 9. С. 191.
19. Антипова Л. І. Оренда землі з погляду породжуваних нею відносин. *Економіка АПК*. 2010. № 3. С. 3-6.
20. Антипова Л. І. Залучення зарубіжного досвіду організації земельно-орендних відносин. *Економіка АПК*. 2007. № 1. С. 147-154.
21. Бойко П. Оптимізація сівозмін Лісостепу України. *Агроексперт*. 2010. № 3. С. 18-21.
22. Жук О. П. Економіко-математична модель оптимізації використання та охорони орних земель. *Землеустрій і кадастр*. 2007. № 4. С.58-63.
23. Зіновчук Н. В. Реалії та перспективи сталого використання земельних ресурсів в Україні. *Економіка АПК*. 2010. № 4. С. 177-179.
24. Копитник М. В. Удосконалення економічного механізму ефективного використання земельних ресурсів. *Економіка АПК*. 2006. № 9. С. 87-91.
25. Галепа Т.В. Особливості формування джерел відтворення основних засобів. *Економіка АПК*. 2006. № 9.

26. Данилів Б.В. Амортизаційна політика в сільському господарстві: вплив на відтворення основних засобів. *Економіка України*. 2007. №6.
27. Бортник В. А. Демографічні проблеми формування кадрового потенціалу аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2009. № 1. С.136.
28. Бондар В. В. Умови праці в сільському господарстві: стан і шляхи поліпшення. *Економіка АПК*. 2005. № 2. С.112.
29. Герчанівська С. В. Проблеми працевлаштування молоді в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2010. № 3. С.90-92.
- 30 Бражавська Г. М. Техніко-технологічне забезпечення виробництва продукції рослинництва. *Економіка АПК*. 2009. № 12. С.49-52.
31. Волосянко М. І. Формування структури посівів за екологічністю і якісним станом земель. *Агросвіт*. 2007. № 2. С. 24-27.
32. Канцевич С. І. Підвищення економічної ефективності виробництва молока. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 23-28.
33. Клочко В. М. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності продукції молокопродуктового підкомплексу АПК. *Економіка АПК*. 2008. № 10. С. 129 -133.
34. Пономарьова М.С. Організація виробництва як основний елемент ефективного розвитку АПК. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. Сер. : Економічні науки. 2013. № 8. С. 127-131.
35. Формування та розвиток кооперативних відносин в аграрній сфері економіки. *Економіка АПК*. 2014. С.76-82.
36. Забуранна Л.В. Попразман Н.В. Соціально-економічні аспекти розвитку агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2014. С.15-22.

10. Інформаційні ресурси

- Хвостіна І. М. Вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку підприємств / І. М. Хвостіна // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2014. № 2(1). С. 68-73. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprpr_2014_2\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprpr_2014_2(1)_16).
- Організація обліку виробництва продукції рослинництва [Електронний ресурс] / І. А. Чижма, В. М. Краєвський. *Економічні науки*. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(4). С. 388-392. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(4\)_62](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(4)_62)